

Planinska vila ratitovškega kraljestva

50 let po vojni zgrajene Krekove kočice na Ratitovcu (1642 m)

✉ Alenka Veber

📁 Arhiv PD za Selško dolino Železniki

Da je Ratitovec priljubljena gora, pričajo številni planinski vodniki, ki nas vabijo, naj se povzpemo nanjo. Mimo njega vodita tudi Razširjena slovenska planinska pot in Loška planinska pot. Pozimi Ratitovec pomeni privlačno snežno turo in sodi med najbolj obiskane vrhove prav v tem času. V poletnih mesecih bomo na njem našli pisano gorsko cvetje, z malo sreče pa bo pozorno oko opazilo tudi gamsa in ruševca. Nezahtevne poti, ki vodijo na Ratitovec, so še posebno primerne za vse, ki se s planinstvom šele začenjajo ukvarjati. Nikakor pa gore ne smemo podcenjevati, saj nas lahko preseneti, zlasti pozimi.

Prtovški župnik

Ko govorimo o Ratitovcu, najvzhodnejši gori Julijskih Alp, nikakor ne smemo prezreti ra-

zvoja planinstva v Selški dolini. Še prej pa se bomo ustavili pri dr. Janezu Evangelistu Kreku (1865-1917), organizatorju slovenskega združenja, katerega delež v usodi slovenskega naroda je neprecenljiv. Koča na Ratitovcu se namreč danes spet imenuje po njem. Doslej smo Kreka poznali samo po njegovem političnem, socialnem, gospodarskem, duhovniškem in slovstvenem delu; čas je, da ga spoznamo še z druge strani. Veliko o njem izvemo iz petega zvezka Izbranih spisov (Mohorjeva družba Celje, 1993, 97-98), ki opisuje njegovo življenje in delo v letih od 1900 do 1907. Krek je potoval širom po domovini in zunaj nje ter imel številne govore. Kljub zaposlenosti si je našel čas za odih in do materine smrti (1903) zahajal na počitnice v Selca. Pozneje si je izbral skromno, a slikovito vasico Prtovč (1040 m) s cerkvico Marije Pomočnice. Tam je svojo službeno opravilo zamenjal za irhaste hlače, dokolenke, kratek jopič in star klobuk. Tako opravljen je hodil po

Prtovč pod Ratitovcem 📁 Alenka Veber

dr. Rudolf Andrejka

dr. Janez Evangelist Krek

bližnjih gozdovih in vrhovih, »povsod, le po stezi ne, zdaj gor, zdaj dol, pa čez plot, po vseh štirih« in opravljaj službo prtovškega župnika. K njegovim mašam so radi prihajali tudi dolinci, četudi je bilo do tja poldrugo uro hoje ali več. Prtovčanom je Krek pomagal napraviti vodovod; nad koritom sredi vasice je postavil klop, na kateri se je ob večerih zbrala skoraj vsa vas in prisluhnila njegovi gospodarski, politični in prosvetni šoli. Tam so Kreka obiskali številni znanci in prijatelji.

Kralj Selške doline

Tako je Krek poimenoval Ratitovec in hkrati vrigel seme na pot planinstva v Selški dolini. Leta 1907 so se njegovi prijatelji strnili v krog

- Do glavne sezone bodo na Krekovi koči dokončali še prenovo glavne jedilnice.
- V predavalnici Osnovne šole Železniki bo sta 23. julija ob 20. uri s sliko in besedo predstavljeni življenje in delovanje koč v vseh letih njenega obstoja.
- Celotna kronika koč bo predstavljena v zborniku občine Železniki »Železne niti«.
- Na Jakobovo nedeljo, 25. julija, bo na Ratitovcu osrednja proslava s kulturnim programom in planinsko zabavo.
- PD za Selško dolino Železniki je ob jubileju izdalo stenski koledar z dokumentarnimi fotografijami zgodovine Krekove koč.
- Društvo v letošnjem letu začne tudi akcijo 100 vrhov, ki je povezana s praznovanjem 100-letnice ustanovitve (leta 2007). Dnevnik so že na voljo.

Koča pred 2. svetovno vojno

ustanovitelj prve Selške podružnice SPD, da bi v Krekov spomin na temenu Ratitovca nekoč zgradili planinsko koč. Ta je ob dograditvi leta 1925 dobila njegovo ime. V Planinskem vestniku (PV) iz leta 1908 lahko beremo, da je prvo pobudo za graditev koč na Ratitovcu dal prav Krek. Čeprav je bila dokončana šele dobrih deset let po njegovi smrti, pa domačini vendarle niso pozabili na dobrodušnega Kreka. Prej so bili tam le bogati lovski revirji Ratitovca, Lajnarja, Možica in Porezna, ki so privabljali »petelinarje«, Krekova koč na Ratitovcu pa je prav gotovo začela še bolj odpirati nove poti planinstva v Selški dolini. Že Krek jo je po bližnjicah prek planine Pečane mahnil v Bohinj ali pa na obisk k dražgoškemu župniku Pfajfarju, ki je bil načelnik podružnice SPD za Selško dolino.

Misel Krekove koč – rojstvo samostojne podružnice

Planinski vestnik (PV) je že v prvem letniku prinesel zapis O planini Pečani. Ob bližajočem se odprtju Krekove koč na Ratitovcu leta 1925 je tajnik društva dr. Rudolf Andrejka (1880-1948) za PV napisal obširen članek o takrat malo poznanim Ratitovcu. Natančno je popisal vsa prizadevanja, da bi na njem postavili planincu Kreku »tak spomenik, ki naj bo izraz njegovega mišljenja in delovanja, ne mrtvi kamen, ampak živa in oživljajoča socialna naprava; saj to so planinska zavetišča«. Ob graditvi Krekove koč so zaradi pomanjkanja denarnih sredstev celo pomislili na to, da bi koč prepustili v last Osrednjemu društvu SPD v Ljubljani, saj bi bi-

Koča po 2. svetovni vojni

lo s tem podružničnemu odboru in vsej dolini odvezto veliko breme. A to se do odprtja Krekove kočice 9. avgusta 1925 vendarle še ni zgodilo. Nedeljsko jutro tistega dne je številnim planincem, ki so se z vseh strani odpravili na Ratitovec, postreglo s čudovitim razgledom vse do Triglavskega pogorja. Ta dan je bila Krekova kočica, planinski vili podobna, kot je zapisal Slovenski narod, vsa v zastavah, slika dr. Kreka pa okrašena s planinskim cvetjem. A že po letu dni je kočico od Selške podružnice kupil Osrednji odbor SPD. Brez dvoma je to dejanje pustilo grenak pečat in medsebojne zamere ter povzročilo hudo razočaranje članov podružnice. Po tem dogodku je samostojna Selška podružnica delovala samo še tri leta, nato so njen sedež prenesli v Škofjo Loko.

A pustimo grenko plat zgodovine, kajti že 1. maja 1940 so se vrata Krekove kočice zaradi bližajoče vojne morala zapreti. Takratni oskrbnik in zakupnik kočice Drago Dolenc je lahko s

seboj odnesel vpisne knjige, Krekovo knjižno zbirko ter »ratitovski zvon«. Kar je še ostalo, je dokončno pogoltnila zgodovina 1. maja 1943, ko so kočico zažgali partizani domačini. Tudi povojna leta so prinesla podobne težave, ki pa so jih, kot kaže danes, takratni ljubitelji zdrave planinske misli le uspešno prebrodili. Leta 1950 je bilo ustanovljeno novo samostojno Planinsko društvo za Selško dolino s sedežem v Železnikih, ki je znova začelo ustvarjati zgodovino z kočico po postavitvi nove kočice na starih temeljih.

Ratitovec – občutek visokogorja

Pot do nove kočice je bila podobna kot pri številnih drugih kočicah po slovenskih gorah. Nešteto ur prostovoljnega dela, težak dostop in pomanjkanje denarja. Pri graditvi so sodelovali malodane vsi ljudje iz raztresenih vasic pod Ratitovcem. Tako so že 18. julija 1954 odprli novo kočico; danes vzorno oskrbovana pričakuje ljubitelje planin, ki ubirajo številne poti po sončnih obronkih Ratitovca. Do današnjih dni je Krekova kočica doživela številne spremembe, ki še povečujejo njeno domačnost. In ne nazadnje, na širokih zelenih planotah okoli nje se še vedno bohoti gorsko cvetje, razgled ob lepem vremenu pa bo obiskovalca nagradil z obširnimi razgledom vse od Triglava do Notranjskega Snežnika. Kljub skromni nadmorski višini so ratitovška širna prostranstva pravi južni stražar Julijskih Alp. Vse to je, upam, postavilo trdne temelje današnji Krekovi kočici, ki prav v letošnjem juliju praznuje petdesetletnico. Naj jo odslej maje samo še veter. ◊

PD Maribor Matica organizira Dan slovenskih planincev 11. septembra 2004, ob 11. uri na koči na Žavcarjevem vrhu

Ko se čas najbolj množičnega obiskovanja slovenskih gora prevesi h koncu, se planinci zberemo, da zaokrožimo svoja srečanja. To še ni konec planinske sezone, je le priložnost, da s svojo udeležbo pokažemo, da je hoja v gore več kot zgolj osebno doživetje. Prispevamo k tradiciji slovenstva, ki jo sooblikuje tudi naš odnos do gora.

Pridite h Koči na Žavcarjevem vrhu, da se srečamo planinski prijatelji iz vseh koncev Slovenije in tujine in preživimo prijeten dan v naravi.

